

Nr 70

Utlåtande i anledning av motioner angående företagsdemokrati.

Förslag om åtgärder för att åstadkomma ökad företagsdemokrati har framlagts i ett antal motioner, vilka här behandlas i ett sammanhang. Dessa är

a) de likalydande motionerna I: 21 av herr *Helén m. fl.* och II: 25 av herr *Gustafson* i Göteborg *m. fl.*, vari yrkas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall

1. uttala som sin mening att det arbetsdemokratiska reformarbetet bör intensifieras i alla typer av verksamheter — statlig, kommunal, kooperativ och enskild,

2. begära att en utredning med parlamentarisk representation och företrädare för arbetsmarknadens parter tillsättes — så snart försöksverksamheten med styrelserepresentation för de anställda givit tillräcklig erfarenhet — med uppgift att framlägga förslag till kodifiering av partsrepresentation i aktiebolagslagen och eventuellt annan lagstiftning,

3. begära att såväl den s. k. företagsdemokratidelegationen som utredningen om fördjupad företagsdemokrati i statsförvaltningen utökas med företrädare för de politiska partierna,

4. begära att frågan om de legala förutsättningarna för delegering av viss beslutanderätt inom en given budgetram till företagsnämnd inom den kommunala sektorn utreds,

5. begära att motionen översänds till *dels* den s. k. företagsdemokratidelegationen, *dels* utredningen om fördjupad företagsdemokrati i statsförvaltningen för beaktande;

b) de likalydande motionerna I: 809 av herr *Bohman m. fl.* och II: 953 av herr *Holmberg m. fl.*, vari yrkas bl. a. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall

A. hemställa att Kungl. Maj:t måtte (b) överlämna motionerna för beaktande till delegationen för försöksverksamhet med fördjupad företagsdemokrati i de statliga aktiebolagen,

B. uttala »att det arbetsplatsdemokratiska reformarbetet intensifieras i såväl statlig och kommunal som kooperativ och enskild verksamhet»;

c) de likalydande motionerna I: 808 av herr *Bengtson m. fl.* och II: 951 av herr *Hedlund m. fl.*, vari yrkas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall anhålla att en utredning med representanter för de politiska partierna och arbetsmarknadens parter tillsätts i syfte att samordna forskningsinsatser och andra åtgärder som kan leda till en fördjupad företagsdemokrati, i enlighet med vad som anförts i motionerna;

d) motionen I: 828 av herrar *Svanström* och *Ernst Olsson*, vari yrkas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall hemställa om en förutsättningslös parlamentarisk utredning om olika former av företagsdemokrati.

De under b) nämnda motionerna innehåller också ett yrkande om en hemställan från riksdagen till Kungl. Maj:t om åtgärder för att stimulera forskning rörande arbetsplatsmiljön. I denna del har motionerna behandlats av allmänna beredningsutskottet (utl. nr 32), på vars hemställan riksdagen avslagit nämnda yrkande.

Över motionerna har utskottet inhämtat yttranden från Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Landsorganisationen i Sverige (LO), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Sveriges arbetsledareförbund (SALF) och Tjänstemännens centralorganisation (TCO). Yttrandena avgavs i juni månad. SALF har därefter inträtt som medlemsorganisation i TCO.

Motionerna

I motionerna I: 21 och II: 25 ges en bred översikt över reformkrav på arbetsdemokratins område. I begreppet arbetsdemokrati inlägger motionärerna en vidare mening än i det gängse begreppet företagsdemokrati; de vill betona att frågan om insyn, inflytande och medbestämmande gäller alla typer av verksamheter. Företagets relationer till samhället tas däremot inte upp. Som ideologisk utgångspunkt anges att ett vidgat deltagande från de anställda i beslutsfattandet bäst kan nås inom ramen för en blandekonomi utmärkt av decentralisering.

En god arbetsdemokrati i en väl fungerande ekonomi kan, hävdar motionärerna, inte åstadkommas genom enkla och direkta analogier med den politiska demokratin. Den kan emellertid medverka till att skapa aktivare medborgare med bredare orientering, vilka finner det naturligt att ta ansvar. Ett väsentligt mål sägs vara att öka arbetstillfredsställelsen. Härigenom anses effektiviteten i arbetsorganisationen öka och förutsättningar för ett förbättrat produktionsresultat uppkomma. Motionärerna understryker att reformer måste sättas in på olika nivåer i företag, förvaltning och andra verksamheter.

Efter att ha hänvisat till pågående försöksverksamhet på arbetsdemokratins område, bl. a. genom Utvecklingsrådet för samarbetsfrågor, konstaterar

motionärerna att erforderliga attitydförändringar hos dem som är verksamma på arbetsplatserna i huvudsak inte kan förverkligas genom lagstiftningsbeslut. De politiska organen sägs emellertid böra deltaga i den allmänna opinionsbildningen och bidra med ekonomiska resurser för försöksverksamhet, forskning och utvärdering av resultaten. Statsmakterna och kommunerna bör också genomföra reformer inom företag där de själva har bestämmanderätten och undanröja legala hinder för åtgärder som arbetsmarknadsparterna är överens om. De i motionerna förordade reformerna syftar närmast, framhålls det, till en tillämpning i stora och medelstora företag. För den statliga förvaltningens del bör göras en översyn av i vilka ärendegrupper de anställda kan erhålla medbestämmanderätt.

Motionernas huvuddel upptas av en skiss till ett arbetsdemokratiskt program, syftande till en omfattande försöksverksamhet med olika samverkansmodeller. Det påpekas att skissen inrymmer även förslag till åtgärder som riksdagen inte bör besluta om. I fråga om personaladministrationen anføres att man bör sträva efter att utöka innehållet i den enskildes arbetsuppgifter, vilket bl. a. innebär att alternativa utvecklingsvägar bör anges för den enskilde arbetstagaren och möjligheter till fortlöpande utbildning tillhandahållas. Företagsnämndsverksamheten bör enligt motionärernas mening fördjupas på olika sätt, t. ex. genom att nämnderna ges viss beslutanderätt, en reform som förordas även för den offentliga sektorns del. Motionärerna behandlar erfarenheter som vunnits beträffande s. k. självstyrande grupper och rekommenderar försök i detta avseende även inom statlig och kommunal förvaltning.

Betydande fördelar anser motionärerna stå att vinna genom representation för de anställda i företagets styrelser. En förutsättning för en framgångsrik försöksverksamhet på detta område sägs dock vara att de lokala fackförenings- och tjänstemannaorganen själva avgör vilka representanter som skall utses. På längre sikt betraktar motionärerna en revision av aktiebolagslagen som erforderlig, så att partsrepresentationen kodifieras. Arbetsdemokratiska försök med löntagarägda företag, s. k. förvaltarskapsbolag, förordas.

Skäl kan enligt motionärernas mening anföras för att överväga införande av former för andel i vinst för de anställda. Delegationen för försöksverksamhet med företagsdemokrati i de statliga aktiebolagen sägs böra få i uppdrag att samla in och offentliggöra inhemskt och utländskt material angående vinstandelssystem. Motionärerna understryker behovet av forskning om och försöksverksamhet med olika varianter av arbetsdemokrati. Institutet för arbetsmarknadsfrågor borde, anser de, få som en av sina väsentliga uppgifter att bredda och fördjupa kunskaperna om arbetsdemokratiska frågeställningar. Den nyssnämnda företagsdemokratidelegationen har, anser motionärerna, så vida uppgifter att den bör kompletteras med parlamentarisk representation. Samma rekommendation ges i fråga om utredningen angäen-

de försöksverksamhet med fördjupad företagsdemokrati inom statsförvaltningen.

I motionerna I: 809 och II: 953 slås inledningsvis fast att principen även fortsättningsvis bör vara att ansvaret för reformverksamheten på företagsdemokratins område bör ligga hos arbetsmarknadsparterna. Denna princip anses dock inte böra utgöra något hinder för de politiska partierna att ge till känna sin syn på frågor som rör människorna i arbetslivet. Motionärerna betonar den roll som staten i detta sammanhang kan spela i sin egenskap av arbetsgivare. För att individens möjligheter till personlig utveckling i arbetet skall tillgodoses behövs, framhåller de, en god samordning mellan samhällets vuxenutbildning och företagets internutbildning. Kravet på trygghet i arbetet understryks; härvidlag förordas dels ett fullföljande av tanken på en allmän arbetslöshetsförsäkring, dels samråd mellan företag, fackförening och arbetsmarknadsmyndighet före beslut om friställning.

Motionärerna vänder sig mot en uppfattning om företagsdemokratien som baseras på att det skulle råda en motsättning mellan arbetstagare och företagsägare och att en reell arbetsplatsdemokrati kan uppnås endast med statligt ägande. De säger sig gärna se en försöksverksamhet med representation för de anställda i företagets styrelser men beklagar att de senaste årens debatt om demokratin i arbetslivet i alltför hög grad koncentrerats till frågan om en sådan representation. Långt angelägnare är, anser de, att fördjupa och vitalisera kontakten mellan företagsledning och arbetstagarrepresentanter. Företagsnämndernas betydelse betonas, och vidgad delegering till nämnderna eller inom dem tillsatta kommittéer förordas.

Även i motionerna I: 808 och II: 951 understryks att kraven på insyn och inflytande för de anställda i första hand måste komma från arbetstagarna själva. Statsmakterna disponerar dock, hävdar motionärerna, ytterligare utrymme för initiativ till och samordning av åtgärder som kan ge stimulans åt reformarbetet på detta område. Värde med utbyggd företagsdemokrati är inte bara, menar de, att den enskilde individens tillfredsställelse med arbetet ökar utan också att samhällets produktiva resurser blir bättre utnyttjade. Motionärerna diskuterar omständigheter som kan påverka individens anpassning i arbetslivet och efterlyser i detta sammanhang en ingående kartläggning av vad den ökade rörligheten på arbetsmarknaden haft för konsekvenser. De anställdas intresse för företagsdemokrati är, förmodar motionärerna, störst när det gäller frågor som direkt återverkar på deras egna förhållanden på arbetsplatsen, men det innefattar också den allmänna företagspolitiken. Den naturliga utgångspunkten för fortsatt praktiskt arbete sägs vara företagsnämndernas verksamhet. Därutöver rekommenderas ytterligare försök med arbetstagarrepresentation i företagsstyrelserna, öppnare redovisning av företagets ekonomiska förhållanden och utbyggd forskning

rörande den sociala och psykiska anpassningen på arbetsplatsen. De insatser i form av forsknings- och försöksverksamhet på här aktuella områden som görs i arbetsmarknadsparternas och statsmakternas regi bör enligt motionärernas mening samordnas med planerade samhälleliga åtgärder i fråga om lagsliftning, ändringar i socialförsäkringssystemet osv. Samordningsuppgiften anses böra anförtros åt en statlig utredning med representation för arbetsmarknadens parter och de politiska partierna.

I motionen I: 828 tas till utgångspunkt de s. k. vilda strejker som förekommit och de svårigheter som kommit till synes vad gäller kontakten mellan ledningen och de anställda särskilt i större företag. Motionärerna finner det sannolikt att det snart blir nödvändigt att beträda lagstiftningsvägen för att komma till rätta med dessa problem. I väntan på den förutsättningslösa utredning av hithörande frågor som motionärerna föreslår bör, anser de, föranstaltas om försöksverksamhet vid de statliga företagen, innefattande bl. a. viss beslutanderätt för företagsnämnderna. Dessa skulle t. ex. få disponera viss del av företagets vinst för åtgärder i fråga om arbetsmiljö m. m. och besluta om försök med självstyrande grupper.

Uppgifter i anslutning till motionerna

Utskottet har tidigare i sina utlåtanden 1968: 32 och 1969: 41 lämnat redogörelser för förhållanden som är aktuella i detta sammanhang. I redogörelsen år 1968 behandlades främst den samarbetsöverenskommelse som SAF, LO och TCO träffat med giltighet fr. o. m. år 1967 och det av dessa organisationer tillsatta Utvecklingsrådet för samarbetsfrågor. I redogörelsen år 1969 lämnades uppgift om bl. a. ett antal åtgärder och initiativ från Utvecklingsrådets sida, motsvarande samarbete inom andra arbetsmarknadssektorer, vissa utredningar inom LO och TCO, försöksverksamhet med fördjupad företagsdemokrati inom den statliga sektorn samt direktiven för den s. k. samarbetsutredningen. Utskottet vill här först hänvisa till dessa redogörelser, vilkas innehåll endast mera summariskt återges i det följande.

Utvecklingsrådet för samarbetsfrågor

Utvecklingsrådet för samarbetsfrågor har till uppgift bl. a. att verka för effektivisering av samarbetet i företagen, att bistå företag och arbetsmarknadsorganisationer med utbildning, information och rådgivning m. m. i samarbetsfrågor, att främja vetenskaplig forskning kring sådana frågor och att främja företagsnämndernas verksamhet.

Om ett antal åtgärder och initiativ från Utvecklingsrådets sida fram till hösten 1969 finns uppgifter i utskottets utlåtande 1969: 41. En permanent arbetsgrupp för forskning (URAF) har tillsatts. Olika arbetsgrupper har bl. a. utarbetat studiematerial, som legat till grund för en omfattande stu-

dieverksamhet. I september 1969 fastställde rådet riktlinjer för försöksverksamhet med fördjupad företagsdemokrati. Försöksverksamheten skall ske på olika nivåer i företagets organisation med tonvikten lagd på den enskilde arbetstagarens möjligheter till ökat inflytande. Den skall omfatta varierande grader av inflytande från de anställdas sida. Som exempel har angivits medverkan av de anställda

a) i rationaliseringsverksamheten, avseende t. ex. arbetsmetoder, arbetsmiljö och arbetsorganisation,

b) vid personalpolitikens utformning,

c) med samråd i olika former vid urval av arbetsledare, personalmän, arbetsstudiemän etc.,

d) i olika former vid överläggning med företagsledningen, t. ex. regelbundna kontakter med VD eller hans närmaste medarbetare, genom styrelsrepresentation etc.

Förutom fördjupat samarbete inom företagsnämndsavtalets ram skall prövas samarbetsformer som faller utanför det existerande avtalssystemet.

Ett 35-tal företag har — enligt uppgift i SAF:s remissyttrande till utskottet — anmält intresse av att delta i Utvecklingsrådets försöksverksamhet, och arbetet på att utforma försöksverksamheten har inletts vid ett antal av dessa. Försök med styrelsrepresentation för de anställda genomförs inom Grängsbergsbolaget.

URAF har projekterat forskning om s. k. delvis självstyrande grupper, och sådan har påbörjats vid Atlas-Copco-Sicklaverken och vid Perstorp AB. Riksbankens jubileumsfond har anslagit nära 1 milj. kr. till denna forskningsverksamhet, som beräknas pågå under en treårsperiod.

Utvecklingsrådet har under tiden juni 1969—juni 1970 utgivit bl. a. en rapport från en arbetsgrupp för samarbetsforskning, en skrift rörande norska försök med självstyrande grupper, en kurs om personaladministration i samverkan, kursmaterial rörande verksamheten i företagsnämnderna och en handledning i vidareinformation för företagsnämnderna. Studiematerialet i personaladministration, som är avsett främst att ge kunskaper och underlag för konstruktiv diskussion i företagsnämnderna av personalpolitik och personaladministration, har presenterats vid ett antal informationskonferenser och studiehandledarkonferenser.

Till Utvecklingsrådets planer hör att inrätta en erfarenhetsbank, där material om alla praktiska försök med fördjupad företagsdemokrati samlas, även försök som ej direkt följs av rådet.

Samarbete inom andra arbetsmarknadssektorer

Motsvarigheter till Utvecklingsrådet för samarbetsfrågor har — såsom närmare redovisas i utskottets utlåtande 1969:41 — inrättats inom andra sektorer av arbetsmarknaden än den för SAF, LO och TCO gemensamma.

Inom den offentliga sektorn finns statsförvaltningens centrala samarbetsråd för personalfrågor samt de s. k. centrala råden för samarbetsfrågor på de primärkommunala och landstingskommunala arbetsområdena.

Utredningar inom LO och TCO

Inom LO tillsattes hösten 1969 en utredning som inför organisationens kongress 1971 skall studera problem på företagsdemokratins område. Utredningen skall gälla olika grader av inflytande för de anställda, bl. a. genom förstärkning av företagsnämnderna och genom representation i företagsstyrelserna. En huvudfråga skall vara huruvida inflytandet skall säkras via lagstiftning eller alltjämt baseras på samråd mellan parterna.

En av TCO tillsatt kommitté för samarbetsfrågor på arbetsplatsen har avgivit en delrapport, »Demokratisering av arbetslivet», till organisationens kongress 1970. Kongressen antog rapporten som handlingslinje för tjänstemannarörelsen på det berörda området. Bland huvudpunkterna i rapportens förslag märks att företagsnämnderna bör utvecklas till reguljära organ i företagets organisation med vidgad beslutsrätt, att delegerad nämndverksamhet genom inrättande av arbetsgrupper etc. skall eftersträvas, att de anställda skall få ökad möjlighet till insyn och inflytande genom representation i olika beslutsorgan, bl. a. i styrelser, samt att demokratisering av arbetslivet i första hand skall grundas på avtal mellan parterna på arbetsmarknaden.

Statliga utredningar

Statsrådet Wickman tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande hösten 1968 en *delegation för försöksverksamhet med fördjupad företagsdemokrati i de statliga aktiebolagen* (ordförande: sekreterare Olle Gunnarsson). Delegationen är sammansatt av företrädare för Kungl. Maj:ts kansli och de statliga aktiebolagen samt för de anställdas organisationer. I direktiven (riksdagsberättelsen 1969, s. 269) anförs att erfarenheterna från bl. a. företagsnämndsarbetet visat att enbart organisatoriska åtgärder oftast är otillräckliga för att åstadkomma ökad demokratisering i företagen. En fortsatt reformverksamhet på området betecknas som angelägen. En värdefull försöksverksamhet bedöms vara möjlig inom de statliga aktiebolagen, som sinsemellan företer betydande skillnader. Delegationen skall främst ta initiativ till sådana försöks- och utvecklingsprojekt som kan ge vägledning för en fördjupad företagsdemokrati inom det svenska näringslivet i dess helhet. Företagsdemokratien bör i princip innebära medverkan av de anställda på alla beslutsnivåer inom företaget. Olika grader av inflytande anges dock som tänkbara, från information och samråd till medbestämmande. Även, om inflytande i första hand torde vara av intresse när det gäller frågor med mera direkta återverkningar på den enskilde individens förhållanden, t. ex. arbe-

tets organisation, arbetsmiljön och vissa personalfrågor, skall frågor om den allmänna företagspolitiken, t. ex. marknadsföring och produktval, inte vara undandragna de anställdas inflytande. Som en primär uppgift för delegationen anges att klarlägga möjligheterna till och förutsättningarna för ett till både grad och omfattning vidgat inflytande för de anställda. Delegationen skall också undersöka vilka förändringar i informella och formella samarbetsformer som är lämpligast för att möjliggöra detta vidgade inflytande och göra det värdefullt även från företagets synpunkt. Kontakt skall i den mån det anses lämpligt etableras med utvecklingsprojekt och utredningar på annat håll, även inom det privata näringslivet.

Statsrådet Löfberg tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande hösten 1969 en *utredning angående försöksverksamhet med fördjupad företagsdemokrati inom statsförvaltningen* (ordförande: generaldirektör Gustav Vahlberg). I utredningen ingår företrädare för statsförvaltningen och för statstjänstemännens huvudorganisationer. I direktiven (riksdagsberättelsen 1970, s. 232) erinras inledningsvis om att företagsnämnderna inom statsförvaltningen (beträffande vilka bestämmelser återfinns i SFS 1968: 104) tilldelats beslutanderätt i vissa avgränsade frågor. De allmänna utgångspunkter för en försöksverksamhet rörande fördjupad företagsdemokrati som statsrådet Wickman angivit i de ovan refererade direktiven anses böra gälla även inom den statliga förvaltningen. Undersökas bör sålunda om de anställdas inflytande på verksamheten inom den egna myndigheten och på de förhållanden som råder där kan ökas. Utrymme bör ges åt sådan medverkan från de anställdas sida att demokratiska arbetsformer främjas och deras ställning som aktiva medarbetare inom myndighetens verksamhetsområde stärks. I försöksverksamheten bör prövas förutsättningarna för och resultaten av bl. a. viss omfördelning av beslutsbefogenheten från nuvarande organ eller nivåer till andra organ eller nivåer inom myndigheten, där de anställdas erfarenheter och synpunkter kan få göra sig gällande i högre grad än nu. Försöken bör avse varierande grader av inflytande för de anställdas intressen i skilda delar av beslutsprocessen. Sådana frågor rörande verksamhetens allmänna inriktning, ekonomiska och organisatoriska förutsättningar m. m. som nu avgörs av myndighetens styrelse eller motsvarande ledningsorgan bör inte principiellt undandras försöksverksamhet. Utredningen skall hålla kontakt med bl. a. utvecklingsråden inom de kommunala och privata sektorerna.

Tidigare behandling av liknande förslag

Motioner med yrkanden på företagsdemokratins område har under de senaste åren förekommit vid varje riksdag. I sitt utlåtande 1969 nr 41 lämnade utskottet en redogörelse för riksdagsbehandlingen av sådana motioner

åren 1965—1968. Utskottet hänvisar till detta utlåtande och lämnar här blott mera summariska uppgifter beträffande åren före 1969.

En förutsättningslös och allsidig utredning rörande utbyggd företagsdemokrati inom både den privata och den offentliga sektorn begärdes 1967 i motioner från centerpartihåll. Allmänna beredningsutskottet (utl. nr 53) uttalade att det vore angeläget att den fortsatta utvecklingen ledde till ett ökat inflytande för de anställda men att det i första hand borde ankomma på arbetsmarknadsparterna att verka för en sådan utveckling. Utskottet avstyrkte motionerna, som också avslogs av riksdagen. Centerpartiets företrädare i utskottet reserverade sig till förmån för bifall till motionerna, medan folkpartiets representanter i ett särskilt yttrande utvecklade vissa kompletterande synpunkter.

Samma motionärer återkom 1968 med ett likartat yrkande. Då förekom vidare partimotioner av moderata samlingspartiet vari påyrkades en utredning under medverkan av företrädare för arbetsmarknadens organisationer i syfte att redovisa underlag för skapande av ökad gemenskap m. m. mellan företag och anställda. Bankoutskottet redogjorde (utl. nr 32) för de överenskommelser om vidgat samarbete mellan arbetsgivare och arbetstagare som träffats under de senaste åren. Det kunde visserligen, uttalade utskottet, icke utan grund hävdas att de steg som dittills tagits på företagsdemokratins område kännetecknats av en viss återhållsamhet. Utskottet fann emellertid ett stort värde ligga i att reformverksamheten på detta område drivs fram av parterna själva och i enighet dem emellan. Att mot arbetsgivarnas och arbetstagarnas samfälliga vilja — vilken kommit till uttryck i remissyttranden — tillsätta en statlig utredning i syfte att ytterligare stimulera reformverksamheten på företagsdemokratins område fann utskottet inte ändamålsenligt. Icke heller ansågs det finnas anledning att föranstalta om en statlig utredning med syfte att kartlägga regler och praxis i andra länder samt möjliga reformer i Sverige. Utskottet avstyrkte motionerna och riksdagen avtog dem. Moderata samlingspartiets företrädare i utskottet och två av centerpartiets framhöll i ett särskilt yttrande vikten av att även andra former av samverkan prövades än de om vilka arbetsmarknadsparterna redan träffat överenskommelse.

Vid 1969 års riksdag lade moderata samlingspartiet åter fram partimotioner av samma innebörd som de nyssnämnda. Företrädare för centerpartiet väckte ett förslag liknande det som i år förs fram i motionerna I: 808 och II: 951. Bankoutskottet (utl. nr 41) redovisade ånyo avstyrkande remissyttranden från arbetsmarknadens huvudorganisationer. Utskottet konstaterade att reformsträvandena på företagsdemokratins område i hög grad intensifierats under den senaste tiden. Liksom tidigare angav utskottet såsom avgörande för sitt ställningstagande principen att ansvaret för reformverksamheten på företagsdemokratins område borde få ligga hos arbetsmarknadsparterna. Staten finge på detta stadium göra sin insats dels i egenskap

av arbetsgivare, i samarbete med de statsanställdas organisationer, dels genom stöd i reguljära former till forskningsarbete rörande arbetslivet. Motionerna avstyrktes av utskottet och avlogs av riksdagen. I utskottet reserverade sig moderata samlingspartiets representanter till förmån för en hemställan till Kungl. Maj:t om dels en utredning rörande vinstandelssystem, varom önskemål framförts i partiets motioner, dels en kartläggning och redovisning av i andra länder tillämpade former för anställdas inflytande i företagen.

Vissa andra förslag vid 1970 års riksdag

Flera andra utskott har vid årets riksdag behandlat motioner på företagsdemokratis område.

Konstitutionsutskottet yttrade sig i sitt utlåtande nr 35 över motioner dels om förstärkning av personalrepresentationen i nämnder och styrelser inom den offentliga sektorn, dels om försöksverksamhet med företagsdemokrati inom den kommunala sektorn. Av den redogörelse som utskottet lämnade framgick att de två centrala råden för samarbetsfrågor inom de kommunala arbetsområdena hade uttalat ett positivt intresse för försöksverksamhet med fördjupad företagsdemokrati och att undersökningar pågick inom råden rörande bl. a. frågan om beslutanderätt för företagsnämnderna och frågan om representation för personalorganisationerna i kommunala nämnder och styrelser. Utskottet, vars utlåtande var enhälligt, ansåg att det låg närmast till hands att avvakta resultaten av försöksverksamheten och att därför något initiativ från riksdagens sida inte erfordrades. Riksdagen avlog motionerna.

Statsutskottet behandlade i sitt utlåtande nr 179 vissa motioner angående den statliga personalpolitiken m. m., i vilka bl. a. frågan om företagsdemokrati berördes. Under hänvisning till olika pågående utredningar etc. avstyrkte utskottet enhälligt motionerna, vilka också avlogs av riksdagen.

Andra lagutskottet föreslog i sitt utlåtande nr 70 en översyn av vissa bestämmelser i lagen om allmän försäkring i syfte att bereda de anställda vid försäkringskassorna ökat utrymme för medinflytande. Riksdagen följde utskottet. I sitt utlåtande nr 89 behandlar utskottet motioner om förbud mot bestämmelser av typen § 32 i SAF:s stadgar.

Remissyttrandena

SAF understryker inledningsvis angelägenheten av att samarbetet mellan företagsledning och anställda vidareutvecklas. Därvid bör, anför det, stor tonvikt läggas på samverkan i företagets vardagliga verksamhet. Samarbetets praktiska utformning måste anpassas till de speciella förhållandena på

respektive företag. SAF framhåller betydelsen för samarbetet av att relationerna mellan chefer och deras medarbetare på olika nivåer är gynnsamma och pekar på den ökade tendensen att engagera personer på olika nivåer i företaget i projektgrupper. Också andra former av förändrad arbetsorganisation sägs kunna få stor betydelse för samarbetet. Det är, uttalar SAF, angeläget att den förändring av organisations- och arbetsförhållandena som nu i ökad grad sker inom företagen ej hämmas genom någon detaljerad och omfattande reglering utan utvecklas i samförstånd mellan företagsledning och anställda.

Nuvarande företagsnämndsavtal ger, fortsätter SAF, betydande möjligheter för en aktiv nämndverksamhet. Erfarenheterna av inrättandet av arbetsutskott i företagsnämnderna betecknas som positiva, och en ytterligare vidgad tillämpning av möjligheten att inrätta sådana utskott sägs kunna emötses. Detsamma anges gälla i fråga om tillfälliga underkommittéer till nämnderna. En väsentlig förändring i 1966 års företagsnämndsavtal är, påpekar SAF, att principiella frågor rörande personalpolitikens utformning numera kan diskuteras i nämnderna.

SAF fäster uppmärksamheten på det studiematerial som Utvecklingsrådet för samarbetsfrågor producerar. Bl. a. detta ser SAF som en bekräftelse på att parterna anser en aktiv personalutbildning vara en viktig förutsättning för en vidareutveckling av samarbetet. Som en annan central förutsättning anges att samstämmighet föreligger om företagens grundläggande uppgifter, bl. a. att de skall vara vinstgivande.

Efter att närmare ha redogjort för Utvecklingsrådets verksamhet konstaterar SAF att föreningen med hänsyn till den verksamhet som redovisats i yttrandet inte finner någon anledning till en offentlig utredning rörande företagsdemokratien.

LO påpekar att företagsdemokratifrågorna intensivt sysselsätter arbetsmarknadens parter såväl i internt programarbete som i praktisk försöksverksamhet. Ett uttalande om en ytterligare intensifiering av detta arbete skulle, menar LO, knappast kunna få någon praktisk betydelse. Däremot skulle ett sådant uttalande kunna skapa klarhet om huruvida statsmakterna fortfarande anser att dessa frågor i första hand bör lösas genom överenskommelser mellan arbetsmarknadens parter.

Om kravet att de politiska partierna skall bli representerade i de två delegationer som tillsatts för att bedriva försöksverksamhet med företagsdemokrati inom den statliga sektorn uttalar LO, att en sådan utökning av delegationerna enligt dess mening knappast skulle tillföra arbetet något av väsentlig betydelse för försöksverksamhetens utveckling. En förutsättningslös utredning skulle, menar LO, inte fylla någon uppgift eftersom det blir möjligt att inom ramen för den försöksverksamhet som förekommer

inom samtliga viktiga arbetsmarknadssektorer vinna praktisk erfarenhet av de flesta tänkbara former för en vidgad företagsdemokrati. De aktuella försöksverksamheternas speciella värde anges ligga i att arbetsgivar- och arbetstagarparten inom varje arbetsmarknadssektor söker efter de lösningar som bäst gagnar utvecklingen av företagsdemokratien. En parlamentarisk utredning med uppgift att samordna försöksverksamheten sägs vara omotiverad. Att redan nu söka överblicka vilka förändringar i lagstiftningen som försöksverksamhetens resultat kan aktualisera finner LO olämpligt. De kommunalrättsliga aspekterna på frågan om legala förutsättningar för delegering av beslutanderätt till företagsnämnder inom den kommunala sektorn utreds av Kommunalarbetareförbundet, meddelas det. Sammanfattningsvis förklarar LO att de i motionerna påyrkade uttalandena eller initiativen från riksdagens sida enligt dess mening inte skulle kunna bidra till utvecklingen mot en vidgad företagsdemokrati.

SACO anför att tre utredningar arbetar med företagsdemokratiproblematiken inom den enskilda och den offentliga sektorn på arbetsmarknaden.¹ SACO finner det angeläget att dessa utredningar ostört får redovisa sina resultat och anser det därför inte önskvärt med ytterligare utredningar eller förändrade partssammansättningar i delegationerna.

TCO erinrar om sitt yttrande över liknande motioner föregående år och säger sig inte kunna finna att sedan dess inträffat någonting som ger TCO anledning att ändra sin grundinställning i dessa frågor, nämligen att frågorna i första hand bör behandlas avtalsvägen. Arbetsmarknadsparterna har dessutom, påpekar TCO, under mellantiden intensifierat sina ansträngningar för att uppnå en demokratisering av arbetslivet. Beslut har fattats om försöksverksamhet avseende samtliga stora sektorer på arbetsmarknaden. Detta anser TCO vara en klar markering av de insatser som parterna är beredda att göra i denna fråga. Någon anledning till särskild aktivitet från riksdagens sida finns enligt TCO:s uppfattning inte i dagsläget.

TCO hänvisar allmänt till den delrapport från TCO:s kommitté för samarbetsfrågor på arbetsplatsen som förelåg vid 1970 års TCO-kongress. Rapporten antogs där enhälligt som handlingslinje för tjänstemannarörelsen syftande till demokratisering av arbetslivet.

Förslaget i motionerna I: 21 och II: 25 om parlamentarisk representation i de statliga företagsdemokratidelegationerna föranleder TCO till kommentaren att man lätt kan dra slutsatsen att motionärerna anser att arbetet i dessa delegationer inte bedrivs tillräckligt effektivt men att så skulle bli fallet om de utökades med företrädare för de politiska partierna. TCO säger

¹ Vad gäller den enskilda sektorn torde SACO syfta på samarbetsutredningen, vilken numera avslutat sitt arbete och publicerat betänkandena Företag och Samhälle, del 1 och del 2 (SOU 1970: 41 och 42). Ett referat av utredningens förslag har lämnats i utskottets utlåtande nr 62.

sig vilja erinra om »att i delegationerna redan nu sitter personer som i olika sammanhang haft anledning att mycket seriöst och ingående ägna sig åt företagsdemokratifrågor».

I anslutning till överenskommelsen om nytt avtal om företagsnämnder på det kommunala området förband sig arbetsgivarparten, upplyser TCO, att verka för tillkomsten av en sådan ordning att viss beslutanderätt inom en given budgetram kan delegeras till företagsnämnd. Dessutom har en undersökning rörande erforderliga ändringar i kommunallagarna tillsatts; det finns, anser TCO, anledning att avvakta denna undersökning innan ytterligare åtgärder vidtas. Vad beträffar samordning av forskningsinsatser på företagsdemokratiområdet hänvisar TCO till arbetet inom Utvecklingsrådet för samarbetsfrågor och hävdar också att det är naturligt att sådan forskning bedrivs vid institutet för arbetsmarknadsfrågor.

SALF hänvisar beträffande sin allmänna grundsyn till ett betänkande med titeln »Arbetsledare nutid—framtid», vilket framlagts 1969 av den s. k. SAF/SALF-kommittén och en av SAF och SALF tillsatt grupp för vissa arbetsledarfrågor. De synpunkter som SALF framför är i sammanfattning följande. Tanken på politisk representation i det fortsatta arbetet på en fördjupad företagsdemokrati avvisas. Vidare avvisas »för närvarande» tanken att lösa frågorna om samarbetet på arbetsplatsen lagstiftningsvägen; härvid hänvisas till att bl. a. SALF bedriver en omfattande verksamhet i syfte att fördjupa företagsdemokratien. Ansvar för reformverksamheten på företagsdemokratins område skall enligt SALF:s uppfattning ligga hos arbetsmarknadens parter. Som ett realistiskt medel att uppnå en fördjupad företagsdemokrati förordas ett administrativt system benämnt »MBO — målstyrning i samverkan»; härvidlag hänvisas till en av SALF utgiven informationskrift med detta namn. Arbetsledarutbildning bör enligt SALF vara synonym med ledarutveckling, och ledarutvecklingen bör ge arbetsledaren »förutsättningar till bättre metodik och systematik i sin funktion som ledare och samordnare av produktionsaktiviteter som bland annat skall ge människorna i arbetslivet en god arbetstillfredsställelse och personliga målsättningar i deras strävan efter självförverkligande».

Utskottet

Vid årets riksdag har liksom tidigare år väckts ett flertal motioner rörande företagsdemokrati. Somliga av dessa tar sikte på det företagsdemokratiska reformarbetet i stort, andra på förhållanden inom speciella sektorer av arbetsmarknaden. Av de senare har vissa behandlats av konstitutionsutskottet, statsutskottet och andra lagutskottet. En motion avseende företagsdemokrati vid de statligt understödda teatrarna tar bankoutskottet upp i sitt följande utlåtande, nr 71.

I motionerna I: 21 och II: 25 förordas att begreppet företagsdemokrati i sammanhanget skall bytas ut mot »arbetsdemokrati» eller »demokrati i arbetslivet». På så sätt skulle betonas, framhålls det, att önskemålen om insyn, inflytande och medbestämmanderätt för de anställda i princip gäller alla typer av verksamheter och inte bara företagssektorn. För dagen används termen företagsdemokrati även beträffande verksamhetsgrenar utanför näringslivet, exempelvis stats- och kommunalförvaltningen. Utskottet väljer därför att här alltjämt tala om företagsdemokrati, dock under uttryckligt framhållande av att någon begränsning av diskussionen till att gälla blott vissa delar av arbetsmarknaden inte åsyftas härmed.

Liksom de föregående åren har utskottet även i år berett huvudorganisationerna på arbetsmarknaden tillfälle att yttra sig över de till utskottet hänvisade motionerna om åtgärder på företagsdemokratins område. På nytt har därvid gjorts klart att organisationerna avvisar tanken att statsmakterna skulle gripa in på detta område med en allmän utredningsverksamhet som går utöver den vari staten som arbetsgivare har anledning att engagera sig. Inte heller andra initiativ från statsmakternas sida förordas av organisationerna. Även vad gäller den statliga arbetsmarknadssektorn anser dessa att utvecklingen mot ökad företagsdemokrati bör fortgå utan några av riksdagen vidtagna styrande åtgärder.

Utskottet vill i dagens läge inte rekommendera åtgärder som bryter mot den av organisationerna angivna principen att statsmakterna skall lämna åt arbetsmarknadsparterna att ta det huvudsakliga ansvaret för fortsatt reformverksamhet på företagsdemokratins område. I detta sammanhang bör understrykas att, som den ovan lämnade redogörelsen och remissyttrandena visar, parterna inom de olika arbetsmarknadssektorerna uppenbarligen ägnar stort intresse åt sådan reformverksamhet. Utvecklingsrådet för samarbetsfrågor svarar för en omfattande forsknings- och försöksverksamhet avseende främst det för SAF, LO och TCO gemensamma avtalsområdet. Andra samarbetsorgan med liknande arbetsuppgifter har inrättats. På det statliga området har tillsatts först en delegation för försöksverksamhet med fördjupad företagsdemokrati i de statliga aktiebolagen och därefter en utredning med likadana uppgifter för förvaltningens del. Det har ålagts dessa organ att hålla kontakt med motsvarande projekt inom de kommunala och privata sektorerna. Det är sålunda väl sörjt för aktivitet av den art som motionärerna vill befrämja, och ytterligare steg har tagits sedan motionerna väcktes.

I nära nog identiska ordalag yrkas dels i motionerna I: 21 och II: 25, dels i motionerna I: 809 och II: 953 att riksdagen skall göra ett programuttalande av innebörd att reformarbetet på företagsdemokratins område bör intensifieras inom alla arbetsmarknadssektorer. Det är enligt utskottets mening inte motiverat att riksdagen gör ett allmänt uttalande som inte riktar sig till någon viss adressat och inte ger anvisning om några sär-

skilda insatser från statens sida. Att riksdagen avstår från att göra ett sådant uttalande som motionärerna begär får givetvis inte uppfattas som ett utslag av bristande intresse för åtgärder som kan främja företagsdemokratien. Det torde utan någon principdeklaration av riksdagen stå klart att statsmakterna anser sådana åtgärder betydelsefulla och kommer att med en positiv grundinställning pröva de önskemål i detta hänseende som kan komma att framställas av arbetsmarknadsparterna.

De nyssnämnda motionerna innehåller även yrkanden att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall begära att motionerna översänds för beaktande till delegationen för försöksverksamhet med företagsdemokrati i de statliga aktiebolagen; motionerna I: 21 och II: 25 föreslås bli vidarebefordrade också till utredningen angående försöksverksamhet med fördjupad företagsdemokrati inom statsförvaltningen.

De i motionerna förekommande mera allmänpolitiska uttalandena om ett spänningsförhållande mellan företagsdemokrati och statligt ägande kan utskottet inte ställa sig bakom. De förslag till åtgärder som motionärerna framlägger torde utredningarna även utan initiativ från riksdagens sida få anledning att överväga. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandena i här aktuellt hänseende.

De båda nämnda utredningarna, som sysslar med frågor om företagsdemokrati inom den statliga sektorn, föreslås i motionerna I: 21 och II: 25 bli utökade med företrädare för de politiska partierna. Ett par av remissinstanserna har uttryckligen avvisat en sådan förändring. LO har därvid anfört att den knappast skulle tillföra arbetet något av väsentlig betydelse för försöksverksamhetens utveckling. En kommentar av liknande innebörd har gjorts av TCO, som i motionsyrkandet sett ett uttryck för kritik mot utredningarna för att deras arbete inte skulle ha bedrivits tillräckligt effektivt.

De båda organisationernas uttalanden ter sig enligt utskottets mening väl kategoriska; som någon kritik av det hittillsvarande utredningsarbetet uppfattar utskottet inte motionärernas önskemål. Utöver vad förut anförts talar emellertid mot motionärernas förslag den omständigheten att utredningarnas arbete redan fortskridit relativt långt, så att en förändring av deras sammansättning nu skulle kunna medföra komplikationer. Utskottet avstyrker därför yrkandet om parlamentarisk representation i dessa utredningar.

De övriga yrkanden som föreligger går alla ut på att ytterligare utredningar av olika slag skall komma till stånd inom företagsdemokratis område. Mest vittgående är det krav som ställs i motionen I: 828. Där påyrkas nämligen »en förutsättningslös parlamentarisk utredning om olika former av företagsdemokrati». Av motiveringen framgår att enligt motionärernas mening statsmakterna bör göra sig beredda att ingripa lagstiftningsvägen för att förbättra kontakterna mellan arbetsgivare och anställda

och sålunda söka komma till rätta med det problem som de s.k. vilda strejkerna utgör. Av vad utskottet ovan anfört följer att utskottet inte vill stödja tanken på en utredning inriktad på lagstiftning rörande företagsdemokrati. Inte heller i övrigt finner utskottet en utredning av det slag som motionärerna angivit vara motiverad.

Syftet med den utredning som föreslås i motionerna *I: 808* och *II: 951* skulle vara att samordna forsknings- och försöksverksamhet inom de olika arbetsmarknadssektorerna och ställa planerade samhällliga åtgärder på lagstiftningsområdet etc. i relation därtill. Som framgår av den redogörelse som lämnas i tidigare avsnitt av detta utlåtande pågår en omfattande sådan verksamhet i olika huvudmäns regi. Särskild uppmärksamhet förtjänar de aktiviteter för vilka Utvecklingsrådet för samarbetsfrågor svarar. De båda utredningar som tillsatts för försöksverksamhet med fördjupad företagsdemokrati inom den statliga sektorn har också anbefallts hålla kontakt med bl. a. detta utvecklingsråd.

Tillsättandet av en ny utredning »i syfte att samordna forskningsinsatser» etc. skulle enligt utskottets bedömning kunna medföra risker för en dubbling av redan förekommande verksamhet. Därtill kommer de invändningar som arbetsmarknadsparterna riktat mot förslaget om en sådan utredning. Utskottet anser inte att statsmakterna bör vidta den åtgärd som motionärerna föreslår.

En utredning med mera begränsat syfte föreslås i motionerna *I: 21* och *II: 25*. Så snart försöksverksamheten med styrelserepresentation för de anställda givit tillräcklig erfarenhet bör, sägs det där, en utredning med företrädare för de politiska partierna och för arbetsmarknadens parter tillsättas med uppgift att framlägga förslag till kodifiering av parisrepresentation i aktiebolagslagen och eventuellt annan lagstiftning.

Med hänsyn till att den berörda försöksverksamheten ännu befinner sig i ett inledande skede får tanken på en sådan utredning sägas vara för tidigt väckt. Riksdagen bör inte redan nu ta ställning till förmån för en utredning rörande sådana förändringar i den associationsrättsliga lagstiftningen som framtida gynnsamma erfarenheter av försöksverksamheten skulle kunna aktualisera. I detta sammanhang vill utskottet erinra om att riksdagen nyligen genom bifall till vad utskottet hemställt i sitt utlåtande nr 62 uttalat sig för att en företagsmodell innefattande styrelserepresentation på lika villkor för aktieägarna, samhället lokalt och de anställda bör övervägas i samband med den fortsatta beredningen inom Kungl. Maj:ts kansli av samarbetsutredningens förslag.

Ett ytterligare önskemål i samma motioner är att frågan om de legala förutsättningarna för delegering av viss beslutanderätt inom en given budgetram till företagsnämnd inom den kommunala sektorn skall utredas. Ett liknande motionsyrkande har, som ovan redovisats, avslagits under vårsessionen på hemställan av konstitutionsutskottet, av vars ut-

låtande framgick att frågan om beslutanderätt för företagsnämnderna undersöktes inom de centrala råd för samarbetsfrågor som inrättats för det primärkommunala och det sekundärkommunala arbetsområdet. I LO:s och TCO:s remissyttranden lämnas upplysningar om pågående utredningsarbete rörande de kommunalrättsliga aspekterna på den nämnda frågan.

Under hänvisning till vad nu sagts avstyrker utskottet motionsyrkandet. Utskottet hemställer sålunda

A. att riksdagen avslår

a) motionerna I: 21 och II: 25,

b) motionerna I: 809 och II: 953,

samtliga såvitt de avser uttalande om reformarbete på företagsdemokratins område,

B. att riksdagen avslår motionerna I: 21 och II: 25, såvitt de avser yrkande att motionerna skall överlämnas till vissa utredningar,

C. att riksdagen avslår motionerna I: 809 och II: 953, såvitt de avser yrkande att motionerna skall överlämnas till viss utredning,

D. att riksdagen avslår motionerna I: 21 och II: 25, såvitt de avser parlamentarisk representation i vissa utredningar,

E. att riksdagen avslår motionen I: 828 om utredning angående företagsdemokrati,

F. att riksdagen avslår motionerna I: 808 och II: 951 om utredning angående företagsdemokrati,

G. att riksdagen avslår motionerna I: 21 och II: 25, såvitt de avser utredning angående revision av aktiebolagslagen m. m.,

H. att riksdagen avslår motionerna I: 21 och II: 25, såvitt de avser utredning om beslutanderätt för företagsnämnd inom den kommunala sektorn.

Stockholm den 1 december 1970

På bankoutskottets vägnar:

C. G. REGNÉLL

Närvarande:

från första kammaren: herrar Åke Larsson (s), Palm (s), Lundin (s), Strandberg (m)*, Larfors (s), Annerås (fp) och Brundin (m)*;

från andra kammaren: herrar Regnéll (m), Franzén i Motala (s), Börjesson i Glömminge (cp), Rask (s)*, Haglund (s), Fridolfsson i Rödeby (s)*, Stridsman (cp)* och Hyltander (fp).

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer

1. beträffande utskottets hemställan under A

av herrar *Strandberg* (m), *Annerås* (fp), *Brundin* (m), *Regnéll* (m), *Börjesson* i Glömminge (cp), *Stridsman* (cp) och *Hylltander* (fp), vilka ansett

dels att i utskottets yttrande det avsnitt som börjar på s. 14 med orden »Liksom de föregående» och slutar på s. 15 med orden »framställas av arbetsmarknadsparterna» bort utbytas mot ett avsnitt av följande lydelse:

»Liksom de föregående åren har utskottet även i år berett huvudorganisationerna på arbetsmarknaden tillfälle att yttra sig över de till utskottet hänvisade motionerna om åtgärder på företagsdemokratins område. Av yttrandena framgår att organisationerna liksom tidigare hävdar principen att statsmakterna skall lämna åt arbetsmarknadsparterna att ta det huvudsakliga ansvaret för fortsatt reformverksamhet på företagsdemokratins område. Utskottet vill i dagens läge inte rekommendera åtgärder som bryter mot den angivna principen. I detta sammanhang finns skäl att påpeka att, som den ovan lämnade redogörelsen och remissyttrandena visar, parterna inom de olika arbetsmarknadssektorerna uppenbarligen ägnar stort intresse åt sådan reformverksamhet. Särskild uppmärksamhet förtjänar den omfattande forsknings- och försöksverksamhet som det av SAF, LO och TCO inrättade Utvecklingsrådet för samarbetsfrågor svarar för.

I motionerna *I: 21* och *II: 25* samt *I: 809* och *II: 953* yrkas att riksdagen skall uttala att reformarbetet på företagsdemokratins område bör intensifieras inom all slags verksamhet, offentlig såväl som kooperativ och enskild. Som ovan omtalats utvecklar arbetsmarknadsparterna — även inom den offentliga sektorn — en betydande aktivitet på detta område, något som inte minst kommit till synes under den tid som gått sedan motionerna väcktes. Ett starkt intresse för saken på arbetstagarhåll tycks möta positivt gensvar från många arbetsgivares sida. Det torde kunna förutsättas att statsmakterna med en välvillig grundinställning kommer att pröva de önskemål om lagstiftning eller andra statliga åtgärder på företagsdemokratins område som arbetsmarknadsparterna kan komma att framställa. Ett uttalande av den art som motionärerna förordar borde kunna stimulera reformarbetet ytterligare. Då emellertid ett sådant uttalande svårigen kan preciseras så att det riktar sig till någon särskild adressat eller avser specifika åtgärder inskränker sig utskottet på denna punkt till att med här gjorda konstateranden ge sitt stöd åt motionärernas intentioner.»;

dels att utskottet under A bort hemställa

»A. att motionerna

a) *I: 21* och *II: 25*,

b) *I: 809* och *II: 953*,

samtliga såvitt de avser uttalande om reformarbete på

företagsdemokratins område, anses besvarade med vad utskottet ovan anförts»;

2. beträffande utskottets hemställan under B

av herrar *Annerås* (fp), *Börjesson* i Glömminge (cp), *Stridsman* (cp) och *Hyltander* (fp), vilka ansett

dels att i utskottets yttrande det stycke på s. 15 som börjar med orden »De i motionerna» och slutar med orden »här aktuellt hänseende» bort utbytas mot ett stycke av följande lydelse:

»I motionerna I: 21 och II: 25 ges en bred översikt över problem på företagsdemokratins område och väcks en rad konkreta förslag. Dessa avser, som motionärerna framhåller, delvis åtgärder som riksdagen inte bör besluta om. De framförda synpunkterna förtjänar enligt utskottets uppfattning att noga övervägas av de organ som sysslar med utrednings- och försöksverksamhet med företagsdemokrati inom den statliga sektorn. Utskottet tillstyrker därför beträffande dessa motioner yrkandet att riksdagen skall begära att Kungl. Maj:t överlämnar dem till de nämnda organen för beaktande.»;

dels att utskottet under B bort hemställa

»B. att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer att motionerna I: 21 och II: 25 överlämnas för beaktande till delegationen för försöksverksamhet med företagsdemokrati i de statliga aktiebolagen och till utredningen angående försöksverksamhet med fördjupad företagsdemokrati inom statsförvaltningen»;

3. beträffande utskottets hemställan under C

av herrar *Strandberg*, *Brundin* och *Regnéll* (alla m), vilka ansett

dels att det under 2 nämnda stycket i utskottets yttrande bort utbytas mot ett stycke av följande lydelse:

»Motionerna I: 809 och II: 953 innehåller synpunkter som enligt utskottets mening förtjänar att i hög grad uppmärksammas vid den utrednings- och försöksverksamhet som den nämnda delegationen bedriver. Utskottet tillstyrker därför beträffande dessa motioner yrkandet att riksdagen skall hos Kungl. Maj:t begära att de överlämnas till delegationen för beaktande.»;

dels att utskottet under C bort hemställa

»C. att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer att motionerna I: 809 och II: 953 överlämnas för beaktande till delegationen för försöksverksamhet med företagsdemokrati i de statliga aktiebolagen»;

4. *beträffande utskottets hemställan under D*

av herrar *Annerås* (fp) och *Hylltander* (fp), vilka ansett

dels att i utskottets yttrande det stycke på s. 15 som börjar med orden »De båda organisationernas» och slutar med orden »i dessa utredningar» bort utbytas mot ett stycke av följande lydelse:

»De båda organisationernas uttalanden ter sig enligt utskottets mening alltför kategoriska. Som någon kritik av det hittillsvarande utredningsarbetet synes motionärernas önskemål inte böra uppfattas. De skäl motionärerna framfört för en parlamentarisk representation i de nämnda utredningarna är emellertid tungt vägande. Inte minst torde det vara uppenbart att förutsättningarna för en bred politisk uppslutning kring framtida reformprojekt på företagsdemokratins område ökar om de stora politiska partierna på ett tidigt stadium får medverka i den utrednings- och försöksverksamhet som nu bedrivs. Utskottet tillstyrker därför det här aktuella motionsyrkandet.»;

dels att utskottet under D bort hemställa

»D. att riksdagen med bifall till motionerna I: 21 och II: 25, såvitt nu är i fråga, som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet ovan anfört rörande parlamentarisk representation i vissa utredningar»;

5. *beträffande utskottets hemställan under F*

av herrar *Börjesson* i Glömminge (cp) och *Stridsman* (cp), vilka ansett

dels att i utskottets yttrande det stycke på s. 16 som börjar med orden »Tillsättandet av en» och slutar med orden »som motionärerna föreslår» bort utbytas mot ett stycke av följande lydelse:

»Med hänsyn till att en rad olika organ inom skilda arbetsmarknadssektorer är sysselsatta med forsknings- och försöksverksamhet på företagsdemokratins område ter sig tillsättandet av en statlig utredning för att samordna dessa olika organs insatser starkt motiverad. Utskottet tillstyrker därför det nu aktuella motionsyrkandet.»;

dels att utskottet under F bort hemställa

»F. att riksdagen med bifall till motionerna I: 808 och II: 951 hos Kungl. Maj:t hemställer om utredning angående företagsdemokrati i enlighet med vad utskottet ovan anfört»;

6. *beträffande utskottets hemställan under G*

av herrar *Annerås* (fp), *Börjesson* i Glömminge (cp), *Stridsman* (cp) och *Hylltander* (fp), vilka ansett

dels att i utskottets yttrande det stycke på s. 16 som börjar med orden »Med hänsyn till» och slutar med orden »av samarbetsutredningens förslag» bort utbytas mot ett stycke av följande lydelse:

»Den nu inledda försöksverksamheten kommer med stor sannolikhet att leda till att representation för de anställda i företagens styrelser blir ett mera beständigt inslag i företagsdemokratien. Under sådana omständigheter blir en kodifiering av partsrepresentationen i aktiebolagslagen och eventuellt andra lagar motiverad. För att det erforderliga lagstiftningsarbetet skall kunna genomföras snabbt synes riksdagen nu böra hos Kungl. Maj:t hemställa om en sådan utredning som avses i det nyssnämnda motionsyrkandet.»;

dels att utskottet under G bort hemställa

»G. att riksdagen med bifall till motionerna I: 21 och II: 25, såvitt nu är i fråga, hos Kungl. Maj:t hemställer om utredning angående revision av aktiebolagslagen m.m. i enlighet med vad utskottet ovan anfört»;

7. *beträffande utskottets hemställan under H*

av herrar *Annerås* (fp) och *Hyltander* (fp), vilka ansett

dels att i utskottets yttrande det stycke på s. 17 som lyder »Under hänvisning till vad nu sagts avstyrker utskottet motionsyrkandet» bort utbytas mot ett stycke av följande lydelse:

»För att den berörda frågan snabbt skall föras fram till en lösning är det enligt utskottets mening önskvärt att Kungl. Maj:t föranstaltar om en parlamentarisk utredning i ämnet. Utskottet föreslår därför att riksdagen bifaller motionsyrkandet.»;

dels att utskottet under H bort hemställa

»H. att riksdagen med bifall till motionerna I: 21 och II: 25, såvitt nu är i fråga, hos Kungl. Maj:t hemställer om utredning om beslutanderätt för företagsnämnd inom den kommunala sektorn i enlighet med vad utskottet ovan anfört».